

Wettelijke definitie verschaft meer duidelijkheid, maar nog steeds veel vragen

Werken met biostimulanten blijft zoektocht

De aandacht voor biostimulanten groeit. Maar er zijn wat dit betreft nog de nodige hobbels te nemen. Hoewel er inmiddels een wettelijke definitie ligt, is het voor telers nog steeds lastig om de juiste producten te kiezen binnen het woud van biostimulanten. Dit is een kwestie van maatwerk, daarnaast is er in zijn algemeenheid nog onvoldoende bekend over de effectiviteit van de producten.

Lange tijd was onduidelijk wat een biostimulant nu precies was en waren er wat dit betreft geen duidelijke richtlijnen. "Vorig jaar kwam hier verandering in: toen werd een officiële definitie van kracht, die is opgenomen in de Europese Meststoffenverordening EU/2019/1009", vertelt Frank Hoeberichts, Productuctmanager bij Eurofins Horti.. "Volgens deze definitie zijn biostimulanten stoffen die de plant op de een of andere manier stimuleren bij de groei. Belangrijk is dat deze groeistimulatie plaatsvindt los van het nutriëntengehalte van een product. Dan is namelijk sprake van een meststof."

Geen gewasbeschermingsclaim

De definitie geeft ook aan dat geen gewasbeschermingsclaim meer mag worden gekoppeld aan een biostimulant, benadrukt consultant en bodemspecialist Aad Termorshuizen. "Een biostimulant kan abiotische stress van de plant tegengaan - kou, hitte, droogte, te veel of te weinig zout of voeding, et cetera - en bijdragen aan een weerbaarder gewas. Er mag niet worden geclaimd dat het product een werking heeft op biotische stress, dat dit een ziekte of plaag zou bestrijden. Dan kom je namelijk op het terrein van de gewasbeschermingsmiddelen en geldt een andere wetgeving. Voorheen werden dergelijke zaken vaak wel geclaimd."

Grofweg zijn de biostimulanten volgens Hoeberichts op te delen in zes categorieën: zeewier- en algenextracten, humuszuren, zogeheten stikstofrijke eiwithydrolysaten (peptides en aminozuren), biopolymeren (waaronder chitine), anorganische verbindingen (zoals silicium) en micro-organismen. "Deze laatste categorie is behoorlijk groot. Hieronder vallen bijvoorbeeld producten op basis van bacteriën, bijvoorbeeld *Bacillus*, en schimmels zoals *Trichoderma*."

Ingewikkelde wetgeving

De specialisten geven aan dat de scheidslijn tussen een biostimulant en een gewasbeschermingsmiddel desondanks niet altijd even helder is. "Een schimmel als *Trichoderma* wordt bijvoorbeeld al jarenlang ingezet om de plant te versterken, maar is tegelijkertijd ook in staat om bijvoorbeeld *Rhizoctonia* te bestrijden", zegt Termorshuizen. "Hierdoor valt dit product in feite in beide categorieën. Daarbij: als je met een biostimulant de wortelgroei of plantweerbaarheid stimuleert, wordt het gewas ook minder gevoelig voor ziekten en plagen. Kortom: ondanks de definitie is het wettelijk gezien nogal ingewikkeld."

Jorrit Koeman van Glastuinbouw Nederland is van mening dat de wetgeving inmiddels wel heel duidelijk is. "Zodra sprake is van een nevenwerking op ziekten en plagen, valt het middel onder de wetgeving voor gewasbescherming."

Meer houvast

Termorshuizen geeft aan dat in de genoemde meststoffenverordening ook is opgenomen dat producenten die een biostimulant internationaal willen verhandelen moeten beschikken over een zogeheten CE-keurmerk. "Dit betekent dat het product op diverse punten onderzocht moet zijn en dat ook moet worden bekeken of de claims die de producent opgeeft daadwerkelijk kloppen. Sommige producenten kiezen er ook voor om een CE-keurmerk aan te vragen, om daarmee extra vertrouwen te creëren in de markt. Dat geeft telers meer houvast."

Doordat de definitie nu helder is, is de groep van biostimulanten uitgedund. “Producten die een gewasbeschermende werking claimden, vallen nu immers buiten de boot. En dat waren er toch nogal wat”, geeft onafhankelijk adviseur Geerten van der Lugt aan.

Volgens Hoeberichts heeft de definitie weliswaar meer duidelijkheid gebracht, maar is het palet aan biostimulanten nog altijd enorm breed. “Maar telers kunnen hun keuze nu in ieder geval beperken tot producten die vallen binnen de wettelijke definitie. De tijd dat jan en alleman een product onder de noemer ‘biostimulant’ op de markt kon brengen, is voorbij.”

In actiemodus komen

Hoewel de aandacht voor biostimulanten binnen de glastuinbouw groeit, is inzet hiervan nog geen gemeengoed, benadrukt Termorshuizen. “Maar er wordt wel steeds meer naar gekeken. Telers moeten ook wel, aangezien het middelenpakket wordt ingeperkt. Dan gaat men zoeken naar mogelijkheden om de plant sterker en weerbaarder te maken en komen biostimulanten in het vizier. Maar het aantal ondernemers dat hiermee bezig is, is nog wel steeds een minderheid. Dit komt vooral omdat er nog weinig bekend en duidelijk is over de werking en effectiviteit van biostimulanten. De telers die deze producten nu inzetten, hebben hier vooral een goed gevoel bij. Overigens zullen alleen biostimulanten niet voldoende zijn om te komen tot een sterker en weerbaarder gewas. Telers moeten meer richting een pakket aan maatregelen; ook hygiëne, inzet van de juiste rassen en diverse teeltmaatregelen zijn bijvoorbeeld belangrijk.”

Van der Lugt bevestigt dat nog slechts een klein deel van de glastuinders experimenteert met biostimulanten. “Maar iedereen voelt wel dat we wat dit betreft in de actiemodus moeten komen, aangezien we steeds minder gewasbeschermingsmiddelen tot onze beschikking hebben. Anderzijds is de nood nog altijd minder hoog dan in buitenteelten, waar men al veel langer bezig is met biostimulanten. Het feit dat het klimaat in een kas beter stuurbaar is, brengt sowieso al veel minder abiotische stress met zich mee.”

Geen ‘one size fits all-oplossing’

De hamvraag is hoe je als teler bepaalt welke biostimulanten in jouw teelt en jouw specifieke bedrijfssituatie interessant zijn. Die vraag is volgens Hoeberichts bijna niet te beantwoorden. “En telers worstelen er ook enorm mee. Dit komt vooral doordat de keuze voor de juiste biostimulant heel erg afhankelijk is van het gewas, het substraat, de watergift, de bemesting, et cetera. Er is zeker geen ‘one size fits all-oplossing’. Zoals gezegd: er is nog onvoldoende bekend over de effectiviteit en telers zullen daarom vooral in de praktijk zaken moeten uitproberen en kijken wat wel of niet werkt. Een ‘trial and error-aanpak’ dus.”

Een website van het Europese project Bio4safe kan volgens Hoeberichts mogelijk wel wat houvast bieden. Deze website biedt veel algemene informatie over biostimulanten. “De wetenschappelijke info over de diverse producten is hier gebundeld en als teler kun je kijken wat er bekend is over een specifieke biostimulant en in welke gewassen deze al wordt toegepast.”

Termorshuizen beaamt dat de website een hulpmiddel kan zijn, maar vindt deze zeker niet ‘het ei van Columbus’. “Je kunt er als teler absoluut relevante informatie vinden, maar je vindt niet binnen een paar klikken het juiste product voor jouw teelt. En ik plaats ook vraagtekens bij de betrouwbaarheid van bepaalde artikelen.”

Vertrouwensrelatie met producent

De kern is dat telers dus vooral ook zelf moeten experimenteren om inzicht te krijgen in welke biostimulanten passend en effectief zijn voor hun teelt. “De kennisvergaring zal vooral uit de praktijk moeten komen”, stelt Hoeberichts. “En dat vergt tijd. Om die reden is het belangrijk dat er zo snel mogelijk zoveel mogelijk biostimulanten op de markt komen. Het verkrijgen van een toelating voor een biostimulant, voor Nederland of voor heel Europa, is echter nogal lastig en duurt lang. Dat vertraagt de kennisvergaring en daarmee de opmars van biostimulanten.”

Termorshuizen adviseert telers die aan de slag willen met biostimulanten om vooral ook een vertrouwensrelatie op te bouwen met de producent. “Betrek hem bij de proef, zodat je dit zeker op de juiste manier toepast en koppel terug als het product niet werkt. Maak de producent als het ware medeverantwoordelijk. Wanneer meerdere telers op deze manier te werk gaan, worden producenten vanzelf nauwkeuriger in en kritischer op hun uitspraken en komt er ook meer betrouwbare informatie over de werking van biostimulanten. En misschien is die effectiviteit er wel helemaal niet; dat kan ook nog.”

Van der Lugt verwoordt het wat anders: 'mooie verhalen moeten volgens hem goede verhalen worden'. Hij merkt dat het voor telers vaak lastig is om na te gaan of de argumenten en claims van leveranciers kloppen. "Onderzoek door telers zelf, maar ook door onderzoeksinstituten is daarom hard nodig. Er moet een gedegen wetenschappelijke basis komen voor de inzet van biostimulanten."

Samen optrekken

Het advies aan telers is ook om samen op te trekken. Het delen van kennis en ervaringen met biostimulanten kan hen verder helpen. Termorshuizen: "Maar dan moet het natuurlijk wel gaan om ondernemers met hetzelfde gewas en soortgelijke teeltomstandigheden."

Het belangrijkste is volgens de adviseur dat telers vooraf goed nadenken met welke doel ze een biostimulant willen inzetten. "Je moet dan wel een gericht probleem hebben; bijvoorbeeld te veel hittestress in de zomer. Zet deze producten niet puur en alleen in om ze in te zetten."

Metten effecten

Tot slot nog de vraag of en hoe het effect van biostimulanten in kaart kan worden gebracht. Eurofins Horti kan in haar laboratoria meten of een gewas het beter doet na behandeling door een biostimulant. Is de oogst bijvoorbeeld groter, ligt het drogestofgehalte hoger, et cetera. Hoeberichts: "Dit soort onderzoek voeren we echter vooral uit voor fabrikanten die het genoemde CE-keurmerk willen verkrijgen. Dus niet voor individuele telers. Deze proeven brengen namelijk behoorlijk hoge kosten met zich mee."

In zijn algemeenheid zetten telers biostimulanten ook vaak in om de weerbaarheid van het gewas te verbeteren, zo is de ervaring van de Productmanager. En dat is op dat moment nog niet te meten. "We weten nog niet precies welke parameters maatgevend zijn voor de weerbaarheid van een gewas. En hoeveel dat er dan zijn. Als een betere plantweerbaarheid bijvoorbeeld een samenspel is van honderd factoren, dan wordt het heel ingewikkeld. En dan is het meten van enkele parameters waarschijnlijk niet voldoende om een goede indicatie te krijgen van de plantweerbaarheid. Kortom: we zijn er wat dit betreft nog lang niet."